

Komparativna analiza postupaka informativnih programa BBC-a i HRT-a iz perspektive triju recentnih slučajeva

Tuković, Jakov

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University North / Sveučilište Sjever**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:122:941474>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-20**

Repository / Repozitorij:

[University North Digital Repository](#)

**Sveučilište
Sjever**

Završni rad br. 279_KMN_2023

**Komparativna analiza postupaka informativnih programa
BBC-a i HRT-a iz perspektive triju recentnih slučajeva**

Jakov Tuković, 0130344186

Koprivnica, rujan 2023. godine

Prijava završnog rada

Definiranje teme završnog rada i povjerenstva

ODJEL	Odjel za komunikologiju, medije i novinarstvo		
STUDIJ	sveučilišni prijediplomski studij Komunikologija, mediji i novinarstvo		
PRISTUPNIK	Jakov Tuković	MATIČNI BROJ	0130344186
DATUM	26. 9. 2023.	KOLEGIJ	Europski medijski prostor
NASLOV RADA	Komparativna analiza postupaka informativnih programa BBC-a i HRT-a iz perspektive triju recentnih slučajeva		
NASLOV RADA NA ENGL. JEZIKU	Comparative analysis of the procedures in the news programs of BBC and HRT from the perspective of three recent cases		
MENTOR	Irena Radej Miličić	ZVANJE	docentica
ČLANOVI POVJERENSTVA	1. doc. dr. sc. Krešimir Lacković, predsjednik 2. izv. prof. dr. sc. Lidija Đujić, članica 3. doc. dr. sc. Irena Radej Miličić, mentorica 4. izv. prof. dr. sc., Goran Vojković, zamjenski član 5.		

Zadatak završnog rada

BROJ: 279_KMN_2023

OPIS
Rad se sastoji, uz uvod i zaključak, od triju većih cjelina podijeljenih u manja potpoglavlja. U prvoj cjelini ukratko se prikazuje koncept medijskih modela koji je prihvaćen u recentnoj teoriji medija kako bi se postavile istraživačke pretpostavke. U drugom se ukratko prikazuje povijest BBCa i HRTa, a u trećoj cjelini se prikazuju tri slučaja u kojima je razvidan utjecaj trenutno vladajućih političkih struktura na informativne programe (u slučaju BBCa i na sportski program).

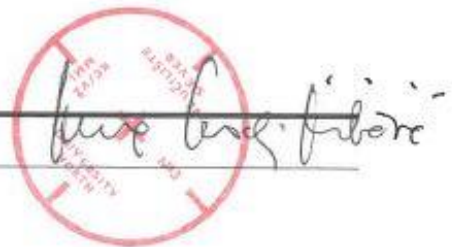
U radu je potrebno:

- 1) Prikazati teorijski i povijesni dio položaj BBCa i HRTa u UK, odnosno RH;
- 2) Ukazati na specifičnosti svakoga od tih medijskih servisa;
- 3) Objasniti i detaljno opisati kako su u pojedinim slučajevima trenutno vladajuće političke strukture utjecale na redakcije informativnih programa obaju medijskih kuća;
- 4) Zaključiti i iznijeti rezultate istraživanja.

ZADATAK URUČEN

2. 10. 2023

POTPIS MENTORA

Irena Radej Miličić

IZJAVA O AUTORSTVU
I
SUGLASNOST ZA JAVNU OBJAVU

Završni/diplomski rad isključivo je autorsko djelo studenta koji je isti izradio te student odgovara za istinitost, izvornost i ispravnost teksta rada. U radu se ne smiju koristiti dijelovi tuđih radova (knjiga, članaka, doktorskih disertacija, magistarskih radova, izvora s interneta, i drugih izvora) bez navođenja izvora i autora navedenih radova. Svi dijelovi tuđih radova moraju biti pravilno navedeni i citirani. Dijelovi tuđih radova koji nisu pravilno citirani, smatraju se plagijatom, odnosno nezakonitim prisvajanjem tuđeg znanstvenog ili stručnoga rada. Sukladno navedenom studenti su dužni potpisati izjavu o autorstvu rada.

Ja, JAKOV TUKOVIĆ (ime i prezime) pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor/ica završnog/~~diplomskog~~ (obrisati nepotrebno) rada pod naslovom KOMPARATIVNA ANALIZA POSTUPAKA (upisati naslov) te da u navedenom radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova. INFORMATIVNIH PROGRAMA

BBC-A I HRT-A IZ
PERSPEKTIVE TRJLU
RECENTNIH SLUCAJEVA Student/ica:
(upisati ime i prezime)

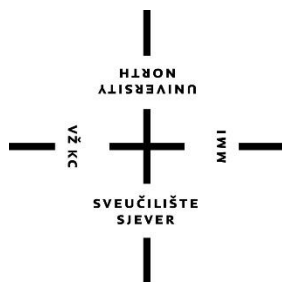
Jakov Tuković
(vlastoručni potpis)

Sukladno Zakonu o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju završne/diplomske radove sveučilišta su dužna trajno objaviti na javnoj internetskoj bazi sveučilišne knjižnice u sastavu sveučilišta te kopirati u javnu internetsku bazu završnih/diplomskih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice. Završni radovi istovrsnih umjetničkih studija koji se realiziraju kroz umjetnička ostvarenja objavljuju se na odgovarajući način.

Ja, JAKOV TUKOVIĆ (ime i prezime) neopozivo izjavljujem da sam suglasan/na s javnom objavom završnog/diplomskog (obrisati nepotrebno) rada pod naslovom KOMPARATIVNA ANALIZA (upisati naslov) čiji sam autor/ica. POSTUPAKA INFORMATIVNIH

PROGRAMA BBC-A I HRT-A
IZ PERSPEKTIVE TRJLU Student/ica:
RECENTNIH SLUCAJEVA (upisati ime i prezime)

Jakov Tuković
(vlastoručni potpis)

**Sveučilište
Sjever**

Odjel Komunikologije, medija i novinarstva

Završni rad br. 279_KMN_2023

**Komparativna analiza postupaka informativnih programa
BBC-a i HRT-a iz perspektive triju recentnih slučajeva**

Student

Jakov Tuković, 0130344186

Mentorica

doc. dr. sc. Irena Radej Miličić

Koprivnica, rujan 2023. godine

Predgovor

Potaknut velikim zanimanjem za televizijski medij i medijsku teoriju vezanu uz proučavanje europskih medijskih modela, nisam morao dugo razmišljati o odabiru teme završnog rada. Moje zanimanje za televiziju započelo je još u djetinjstvu. Na studiju Komunikologije, medija i novinarstva stekao sam uvid i obogatio svoje znanje o televiziji i medijima u širem kontekstu te su mi kolegiji vezani uz televiziju pomogli odabrati smjer u kojem želim nastaviti svoju novinarsku karijeru.

Ovom prilikom želim zahvaliti svojoj mentorici doc. dr. sc. Ireni Radej Miličić na pomoći, ohrabrenju i strpljivosti. Isto tako, zahvaljujem svojoj obitelji i prijateljima na podršci.

Sažetak

Ovaj rad će istražiti kako su BBC i HRT postupali u slučajevima izvještavanja o konkretnim zbivanjima te o postupcima upravnih odbora i direktora medija, potom o odnosu aktualne političke vlasti prema medijima te će analizirati razlike i sličnosti u postupcima obaju medija. Fokus će biti na etičkim i profesionalnim standardima koje su ove medijske kuće primijenile, na njihovim reakcijama na političke kritike i pritiske te kako su održavale vjerodostojnost među publikom. Kulturni, politički i društveni kontekst bit će ključan za dublje razumijevanje ovih slučajeva.

Razmatrat ću i analizirati slučajeve s BBC-a vezane uz politiku Vlade bivšeg britanskog premijera Borisa Johnsona, odnosno na koji se način aktualna politika odnosila prema nacionalnom mediju. Spomenut ću i malverzacije koje se tiču bivšeg generalnog direktora BBC-a Richarda Sharpa optuženog da je sudjelovao u davanju financijske pomoći tadašnjem britanskom premijeru, zatim slučaj voditelja Garyja Linekera koji je bio suspendiran zbog objave na Twitteru, te slučaj voditelja Davida Attenborougha kojem je BBC zabranio emitiranje jedne emisije kako se ne bi zamjerio desnoj strani političkog spektra UK-a.

Razmatrat ću i analizirati slučajeve s HRT-a, kao što je onaj s glavnom urednicom IMS-a Katarinom Perišom Čakarun za koju je u više navrata dokazano da namješta intervjue s čelnicima vladajuće stranke i pogoduje im na različite načine, potom slučaj „Advent“ u kojem bivši glavni ravnatelj HRT-a Kazimir Bačić optužen da pogoduje i izvršava usluge privatnim poduzetnicima kako bi ostvario financijski profit, završava u pritvoru, a kasnije se vrati raditi na taj isti javni servis, samo na nižoj poziciji, te slučaj Trećih programa u okviru zbivanja 2016. godine, s naglaskom na onaj u kojem je bivši glavni urednik HRT-a 3 Dean Šoša bez ikakvog razloga otpušten s te pozicije.

Ključne riječi: medijski modeli, javni servisi, televizija, BBC, HRT

Summary

This paper will explore how the BBC and HRT have acted in specific cases of reporting and the procedures of boards of directors and media directors, the relationship of the current political authorities towards the media and will analyze differences and similarities in the procedures of both media. The focus will be on the ethical and professional standards these media outlets have applied, how they responded to criticism and pressures, and how they maintained their credibility among audiences. The cultural, political and social context will be key to a deeper understanding of these cases.

I will consider and analyse cases from the BBC related to the policies of the government of former British Prime Minister Boris Johnson, i.e. how current politics treated the national media. I will also mention the malfeasance involving former BBC Director-General Richard Sharp accused of having participated in financial aid to the then British prime minister, then the case of host Gary Lineker who was suspended for posting on Twitter and the case of presenter David Attenborough who has been banned from broadcasting a single show by the BBC in order not to run afoul of a certain political current in the UK.

I will also discuss cases from HRT, such as the one with the editor-in-chief of IMS Katarina Periša Čakarun, who has been repeatedly proven to rig interviews with leaders of the ruling party and favour them in different ways, the "Advent" case in which the former director general of HRT Kazimir Bačić favours and performs services to private entrepreneurs in order to make personal financial profit, ends up in custody, and later returns to work at the same public service, only in a lower position and finally a case of Third Programmes, especially the one in which the former editor-in-chief of HRT 3 Dean Šoša was laid off from that position for no apparent reason except being part of non-favourable editorial staff at that moment.

Keywords: media models, public services, television, BBC, HRT

Popis korištenih kratica

BBC – British Broadcasting Corporation

HRT – Hrvatska radio televizija

HTV – Hrvatska televizija

EBU – Europska radiodifuzijska unija

RTZ – Radio Televizija Zagreb

ITV – Independent Television

SSSR – Savez Sovjetskih Socijalističkih Republika

IMS – Informativni medijski servis

HDZ – Hrvatska Demokratska Zajednica

UK – Ujedinjeno Kraljevstvo

RH – Republika Hrvatska

USKOK – Ured za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta

SFRJ – Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija

HND – Hrvatsko novinarsko društvo

HŽ – Hrvatske željeznice

HEP – Hrvatska elektroprivreda

Sadržaj

Predgovor	
Sažetak	
Summary	
Popis korištenih kratica	
1. Uvod.....	1
2. Radne pretpostavke	2
3. Teorijski okvir.....	3
3.1. Sjevernoatlantski medijski model	4
3.2. Mediteranski medijski model	6
3.3. Istočnoeuropski medijski model.....	7
4. Javni servisi u UK i RH	9
4.1. O povijesti BBC-a	9
4.2. O povijesti HRT-a	11
5. Utjecaj vlade Borisa Johnsona na informativni program BBC-a.....	14
5.1. Slučaj Richard Sharp	14
5.2. Slučaj Lineker	16
5.3. Slučaj Attenborough.....	18
6. Utjecaj recentnih vlada RH na informativni program HRT-a	21
6.1. Slučaj urednice Katarine Periške Čakarun	21
6.2. Slučaj „Advent“	24
6.3. Slučaj „Treći“	26
7. Zaključak.....	29
8. Bibliografija	30
9. Popis slika	35

1. Uvod

Iako se radi o tradicionalnom mediju, televizija u današnjem dinamičnom svijetu još uvijek je jedan od najutjecajnijih izvora informacija, edukacije i zabave. Medijske kuće, poput britanskog BBC-a i hrvatskog HRT-a, imaju ključnu ulogu u oblikovanju javnog mnijenja i pružanju relevantnog sadržaja svojoj publici. Ovaj završni rad temelji se na komparativnoj analizi postupaka informativnih programa BBC-a i HRT-a iz perspektive triju recentnih slučajeva.

Dvije medijske kuće - BBC i HRT, iako u različitim kulturnim i društvenim okruženjima, kao javni servisi dijele slične ciljeve jer su među publikom etablirani kao mediji s bogatom prošlošću, velikim ugledom i utjecajem na globalnoj (BBC) i državnoj razini (oba servisa).

Promatranje razlika i sličnosti između ovih dvaju javnih servisa pomoći će bolje razumjeti kako različite medijske organizacije reagiraju na slične situacije i kako se prilagođavaju zahtjevima modernog medijskog okruženja te koliko je važno razumjeti da se demokracija, ni mediji koji su njezin ključni segment – ne podrazumijevaju sami po sebi.

2. Radne pretpostavke

S obzirom da se BBC nalazi u atlantskom, odnosno zapadnoeuropskom, a HRT u istočnoeuropskom i mediteranskom medijskom modelu, o čemu će više riječi biti u trećem poglavlju, čak bi i nekom laiku koji medije ne proučava metodološki već se susreće s njima isključivo kao pripadnik medijske publike, bilo jasno da ova dva medijska giganta i predstavnici nacionalnih medija u UK-u i RH imaju različite percepcije i prakse u načinu izvještavanja i oblikovanju informativnog programa.

Shodno tome, logična pretpostavka bila bi da BBC u odnosu na HRT ima manji ili nikakav upliv politike u prezentiranju medijskog sadržaja publici i utjecaju na čelne ljude i zaposlenike navedenih medija. HRT s druge strane, kao televizija koja je nastala u medijskom modelu oblikovanom u vrlo burnom povijesno-političkom kontekstu, od života u komunističkoj SFRJ, do militantne tranzicije u demokraciju 1990-tih, trebala bi ocrtavati medijske karakteristike s puno manje poštivanja novinarskih i ostalih profesionalnih postulata i smjernica.

Radna pretpostavka 1: Budući da se nalazi u zapadnoeuropskom medijskom modelu, na oblikovanje programskog sadržaja u informativnom programu BBC-a ne utječe nikakva politička struja te je program u potpunosti neovisan i nepristran.

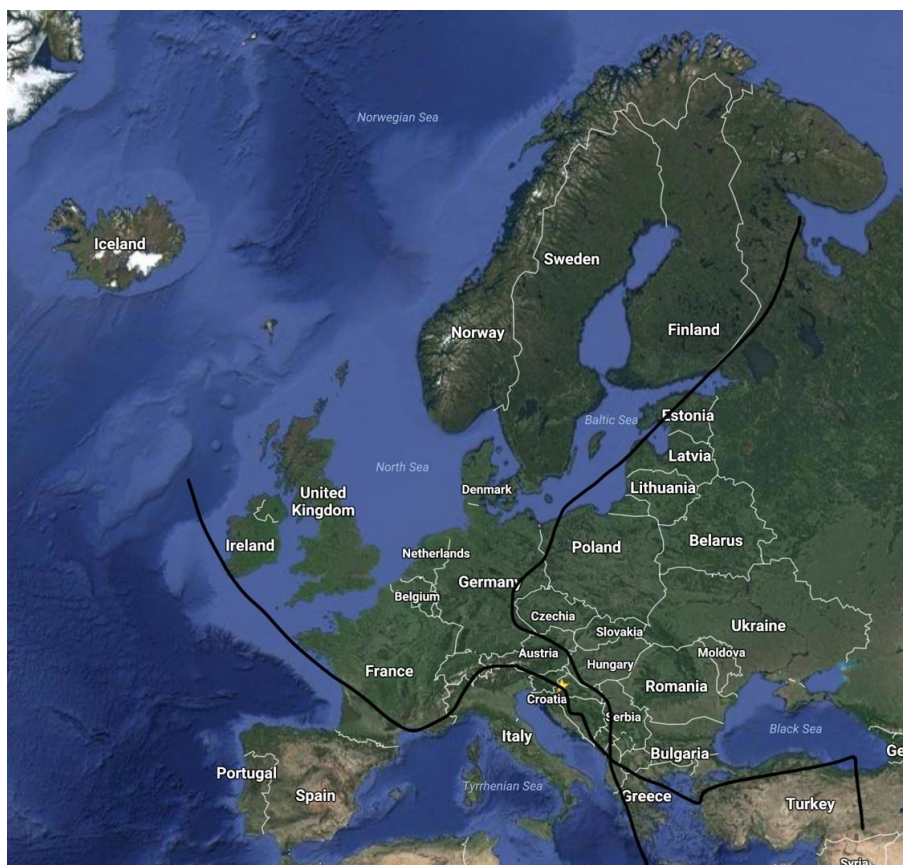
Radna pretpostavka 2: Informativni program na HRT-u ima karakteristike istočnoeuropskog medijskog modela u kontekstu sprege s političkim strankama te aktualna vlast pokušava legalnim legislativnim sredstvima utjecati na izbor čelnih ljudi u upravnim odjelima i ravnateljstvu medija.

3. Teorijski okvir

„U Nizozemskoj je granica Europe potpuno jasna: ocean. Ali ovdje? Gdje počinje? Gdje završava? Ako Europu pogledaš s istoka, otvara ti se sasvim druga perspektiva. Zapadna je Europa bila sama sebi dovoljna, dok su se na istočnim granicama ljudi pitali „Pripadamo li mi Europi?“ Zato se u istočnoj Europi toliko i raspravlja o prirodi Europe, mnogo više nego na Zapadu. Što je Europa? Kakva će Europa postati?“ (Mak 2004: 527).

Europa svoju bogatu medijsku povijest, koju ujedno odlikuje brojnost i raznolikost perspektiva kojima ih tumači, duguje plodnom tlu za razvoj kultura omeđenih državama i uvjetovanih jezicima. To dovodi do stvaranja raznolikih političkih ideja (Terzis 2007: 17). U teoriji medija već je dvadesetak godina prihvaćeno da postoje 4 medijska modela koja pokazuju na koji način u određenim državama mediji informiraju građane i oblikuju njihovo javno mnijenje. To su: istočnoeuropski, mediteranski, zapadnoeuropski i sjevernoeuropski medijski model.

Modeli temeljeni na političkom i medijskom pluralizmu glavni su čimbenik oblikovanja medija koji odgovorno informiraju građane. S druge strane, postoje i modeli u kojima su mediji pod političkim utjecajem pa pogoduju političkim strankama i različitim interesnim skupinama, pa shodno tome ograničavaju medijske slobode i loše utječu na objektivno izvještavanje (Terzis 2007: 20). Svaka država ima svoje specifičnosti, ali medijski modeli strukturalno i funkcionalno prikazuju njihove sličnosti i međuodnose.

Slika 1. Karta Europe koja vizualno odjeljuje 4 medijska modela¹

Medijski modeli u Europi reflektiraju složenost u balansiranju između ekonomske slike neke države, stavova uvriježenih i oblikovanih u kulturi određene nacije te državne regulacije u kontekstu zakona i razine demokracije usmjerene prema medijima. Uz pomoć razvijanja medijskih modela, neophodno je i promicanje razmjene iskustava između država zbog očuvanja demokratskih vrijednosti i kritičkog novinarstva.

3.1. Sjevernoatlantski medijski model

Sjevernoatlantski medijski model jedan je od sistematskih i metodoloških modela u prikazu medijskog suodnosa među državama. Još ga se naziva i liberalni ili angloamerički model masovnih medija, a zapravo je jedini model koji je koherentno analiziran u istraživanjima i studijama te je zapravo model prema čijim obilježjima teže države ostalih medijskih modela (Terzis 2007: 20). Države koje čine ovaj model su Ujedinjeno Kraljevstvo, Irska, ali i Sjedinjene Američke Države te Kanada. Prekooceanske države dijele mjesto s europskim državama u ovom modelu zbog europskog višestoljetnog utjecaja na osnivanje i oblikovanje medija na sjevernoameričkom tlu.

¹ Izvor: Nastavni materijal s kolegija Europski medijski prostor

Revolucionarni procesi koji su oblikovali demokratske institucije na području Sjeverne Amerike i Zapadne Europe u 18. i 19. stoljeću, stvorili su plodno tlo za slobodu izražavanja koja se prelila i u svijet medija. Tome je pridonijela i industrijska revolucija te razvoj filozofske i političke misli zahvaljujući filozofima poput Johna Locka i Johna Stuarta Milla. U spomenutom državama se u 19. stoljeću intenzivirao razvoj komercijalno održivog novinstva. Novine su postale snažni i neovisni poslovni sustavi, a kao posljedica toga transformirao se njihov politički utjecaj. To se smanjilo polovicom 20. stoljeća pojavom televizije, ali utjecaj tiskanih medija ostaje stabilan i snažan, s tiražama značajno višima od onih u mediteranskom (polariziranom) modelu. Komercijalno održivi i uspješni novinski sustavi u sjevernoatlanskom medijskom sustavu izravno utječu na razvoj stila izvještavanja temeljenog na činjenicama, a trend političkog paralelizma relativno je slab u odnosu na ostale europske medijske modele.

Politički paralelizam u medijima pojavljuje se u situacijama kada medijski sadržaj reflektira ili podržava političke stavove određenih stranaka i ideologija (Terzis 2007: 29). Na taj način mediji ističu svoje tendencije i preferencije što se onda odražava na način izvještavanja te favoriziranju određenih tema. Kao dio sjevernoatlantskog medijskog sustava, Fox News je prepoznatljiv po svojim konzervativno orijentiranim političkim stajalištima i takvom izvještavanju. MSNBC se s druge strane percipira kao skloniji liberalnim stajalištima. U duhu slobodnog tržišta, mediji su većinom u privatnom vlasništvu.

U ovom sustavu upliv države u medije i medijske strukture vrlo je malen, a uloga medija izrazito snažna (Terzis 2007: 30). Minimalna intervencija države u rad novinara i medija omogućuje kritiziranje, izvještavanje i istraživanje bez straha od represija te je temelj medijske slobode. Također, nema toliko pritisaka da predstavnici medija moraju slijediti određenu političku agendu i ekonomske interese. Dominantan je izvještajni, odnosno informativni novinarski stil, a senzacionalizam se, koliko je to moguće, pokušava izbjeći. Naglasak se stavlja na vijesti, a ne na komentare i političku retoriku. Novinarski profesionalizam relativno je snažno razvijen.

U ostalim medijskim modelima ne postoji tolika otvorenost prema međunarodnim informacijama, dok u sjevernoatlantskom medijskom modelu postoji kontinuirana praksa prenošenja vijesti koje su od međunarodnog značaja. Ovaj model razvio je prepoznatljive institucije samoregulacije kako bi se struka samoreflektivno mogla kontrolirati. Najpoznatiji primjer je britanska *Press Complaints Commission* (Tiskovna komisija za žalbe) (Terzis 2007: 29). osnovana 1991. godine kako bi zaštitila privatnost pred iznimno nasrtljivim tabloidima za zaštitu

privatnosti zbog iznimno nasrtljivih tabloida i bolje regulacije prava na odgovor (demanti). Za razliku od Ujedinjenog Kraljevstva, Irska nema takve institucije.

3.2. Mediteranski medijski model

Posebnost hrvatskog medijskog prostora leži u činjenici da pripada i mediteranskom i istočnoeuropskom medijskom modelu. Često se naziva i polarizirani pluralistički model jer su mediji u tim državama tradicionalno shvaćeni kao sredstvo izražavanja ideologija i kao sredstvo političke mobilizacije (Terzis 2007: 55). Osim Hrvatske, u mediteranski medijski model spadaju još Turska, Malta, Cipar, Grčka, Italija, Portugal, Španjolska i Francuska.

Spomenute države relativno su se kasno industrijalizirale te kasno i nejednako razvile liberalne institucije. Kulturama im dominiraju religija i crkvi srodne institucije. Shodno tome, demokratske tranzicije dogodile su se kasno, u Italiji tek 1945. godine. Nisu bili rijetke niti vojne diktature, primjerice u Portugalu, te državni udari (Terzis 2007: 192), kao što je triput bio slučaj u Turskoj.

Tiraže su značajno manje nego u sjevernoatlanskom medijskom modelu jer je razina cirkulacije novina osjetno niža, ali se elektroničkim medijima daje veća pažnja. To se posebno vidi u usporedbi s ostatkom država zapadne Europe. U modelu se javlja tzv. odvjetničko novinarstvo (*advocacy journalism*), gdje se daje prednost komentarima nauštrb izvještavanju pa je profesionalna neutralnost iznimno narušena (Terzis 2007: 192). Komentari mogu izražavati osobne stavove i mišljenja, a to dovodi do smanjenja povjerenja publike i manipulacije njihovim stavovima. Na taj način se ne održava ravnoteža između stava redakcije i publike.

Vlasničke strukture medija pokazuju alarmantnu razinu instrumentalizacije od strane oligarha, industrije, političkih stranaka i države koji ograničava autonomiju novinara i medija. Primjerice, obitelj Berlusconi u Italiji posjeduje mnogo privatnih televizijskih stanica i nakladničkih kuća, a španjolska radio postaja El Pais pokazuje znatan utjecaj kompanije PRISA bliskog socijalističkoj stranci PSOE, dok je privatna televizija El Mundo (Terzis 2007: 194) u vlasništvu konzervativne stranke Partido popular.

Na Malti Crkva, Sveučilište i političke stranke posjeduju radijske i televizijske postaje (Terzis 2007: 195), a u Španjolskoj i Grčkoj vladajuća stranka izravno nadzire emitiranje programa te se

uredništva smjenjuju usporedno sa smjenom u parlamentu. Slabo se reguliraju i radijske frekvencije.

3.3. Istočnoeuropski medijski model

U istočnoeuropski medijski model spadaju sve europske države koje dijele postkomunističko nasljeđe (Terzis 2007: 303). To su Češka, Mađarska, Bugarska, Rumunjska, Slovenija, Hrvatska, Bosna i Hercegovina, Srbija, Crna Gora, Makedonija i Albanija te južnokavkaske i srednjoazijske države koje su nekada bile dio SSSR-a poput Armenije, Azerbajdžana i Gruzije.

Istočna Europa prošla je kroz turbulentne političke, društvene i ekonomske promjene tijekom posljednjih nekoliko desetljeća te razvila jedinstveni medijski model koji odražava specifičnosti tranzicijskog razdoblja. Ovaj model odražava borbu za medijsku neovisnost, pluralizam i demokratske vrijednosti u kontekstu obnove demokracije nakon pada komunizma.

Medijski sektor koji je u istočnoj Europi bio pod strogom kontrolom države, postao je središte tranzicije prema demokraciji i slobodi izražavanja. Međutim, tijekom ovog procesa suočavanja s prošlošću i izgradnje demokratskih institucija, medijski se sektor suočio s mnogim izazovima poput prilagodbe novim slobodama i osiguravanju neovisnosti (Terzis 2007: 304).

Kasna demokratizacija i nepotpuna modernizacija te politički klijentelizam prodrli su u društvene sustave na području ekonomije, sudstva te napose medija. Vlasničke strukture, politička uplitanja i kontrola oglašavanja ugrožavaju nepristranost i objektivnost medijskog izvještavanja u ovom modelu. Potrebna je čvrsta regulacija koja će osigurati put prema medijskoj slobodi.

Model je karakterističan po svojem imitativnom, odnosno mimetičkom procesu (Terzis 2007: 305), i to u dvije varijante: svjesnom kopiranju zapadnoeuropskih medijskih sustava i modela te prirodnom ponavljanju u situacijama kada slični faktori i silnice utječu na situacije. Do svjesnog kopiranja dolazi nakon prvotnih promjena politika i legislativnih zahvata, a do prirodnog ponavljanja nakon što su politički sustavi i tržišne snage uzele maha i počele pojačano djelovati na medijske sustave.

U Hrvatskoj i državama bivše Jugoslavije 1990-ih opstao je mali broj kvalitetnog novinstva, neovisnog od interesnih skupina, i to nakon plodonosnih osamdesetih s naslovima poput Poleta,

Mladine, Vjesnika i Danasa (Terzis 2007: 329). Povećao se broj naslova i novinskih kompanija, a pao je broj naklada te se povećao odljev kadrova. Fenomen tabloidizacije doveo je do zloupotrebe medija u mafijaške i političke svrhe, poput Slobodnog tjednika Marinka Božića. U novije vrijeme pak sve češće svjedočimo izdašnim financijskim „potporama“ pojedinih ministarstava Vlade RH različitim projektima koje „medijski podržavaju“, primjerice Jutarnji ili Večernji list. To su projekti vezani uz Pelješki most, HŽ, HEP, itd.

4. Javni servisi u UK i RH

Medijski javni servisi u UK-u poput BBC-a, ITV-a, Channel 4-a i S4C-a, imaju određene karakteristike koje ih razlikuju od komercijalnih medijskih organizacija. Obavezni su služiti javnom interesu i općem dobru. Njihova osnovna svrha nije samo ostvarivanje profita, već pružanje raznovrsnog sadržaja koji informira, obrazuje i zabavlja javnost.

Javni servisi trebaju održavati neovisnost od političkih pritisaka i komercijalnih interesa. To osigurava da novinarstvo i programi budu slobodni od vanjskih utjecaja i da se donose odluke u skladu s novinarskim standardima.

Queen's Charter važan je dokument koji služi kao pravni okvir za osnivanje i upravljanje BBC-om pa je stoga imao ključnu ulogu u oblikovanju legislativnih okvira i postavljanju temelja za kvalitetno novinarstvo u UK-u. Dokument je uspostavio osnovne principe i ciljeve BBC-a uključujući neovisnost, nepristranost i obvezu pružanja informacija za cijelu naciju. Aktualna politika BBC-a barem se u teoriji temelji na načelima utvrđenima Queen's Charterom. Kroz godine je dokument revidiran kako bi se uskladio i prilagodio promjenama u medijskom okruženju i društvu te osigurao da BBC ostane relevantan javni servis (The Royal Charter). U kontekstu načina rada javnih servisa širom svijeta, ovaj model predstavlja inspiraciju za mnoge druge države koje teže stvaranju sličnih medijskih zakonitosti.

Isto tako, javni servisi trebaju osigurati raznolikost sadržaja koji održava široki spektar interesa, kultura i mišljenja demografskih grupa unutar društva. To uključuje pružanje platforme za manje zastupljene skupine i promicanje inkluzivnosti. I BBC i HRT imaju odliku autorefleksije jer oba medija, najčešće afirmativno, ali ne često, pišu o samima sebi.

4.1. O povijesti BBC-a

BBC je osnovan 1922. godine kao organizacija za pružanje radijskih usluga. Međutim, prvi koraci prema televiziji dogodili su se 1929. godine kada je John Logie Baird, škotski izumitelj, prvi put emitirao televizijski signal s prostora na kojem je BBC imao frekvencijsku pokrivenost. Godinu dana kasnije, BBC je počeo s eksperimentalnim televizijskim prijenosima, iako su im tehnička i financijska sredstva bila relativno skromna.

Tijekom Drugog svjetskog rata, televizijski programi bili su privremeno obustavljeni zbog prioriteta kojeg su uživale radijske vijesti o ratu. Radijski program BBC World Service odigrao je ključnu ulogu o podržavanju pokreta otpora u Francuskoj i Norveškoj tijekom Drugog svjetskog rata. Moćna i pouzdana emisija Moćna i pouzdana emisija, koja je dostizala slušatelje diljem okupirane Europe, pružila je vitalne informacije, moralnu podršku i nadu građanima koji su se suprotstavljali nacističkoj okupaciji. Uloga BBC World Service-a bila je posebno značajna u širenju vijesti i informacija o napredovanju savezničkih snaga i prenošenju strategija za borbu protiv okupatora. Emisija je omogućila liderima pokreta otpora komuniciranje sa saveznicima i koordinaciju akcija.

Nakon rata, televizija je brzo postala ključna komponenta u razvitku BBC-a kao medija. Uvedene su emisije poput *Television Newsreel* i zabavni sadržaji kao što su serije *Muffin the Mule* i *Quatermass Experiment*. Televizija je postala sve popularnija, iako je većina domaćinstava još uvijek bila bez televizijskih prijemnika.

Šezdesete i sedamdesete godine obilježile su eksponencijalni rast u popularnosti televizije. BBC je postao domaćinom događaja poput emitiranja prvog međunarodnog televizijskog signala putem satelita (*Our World*, 1967.). Emisije poput *Doctor Who* i *Monty Python's Flying Circus* stvorile su kultne trenutke britanske televizijske povijesti.

1980-ih i 1990-ih, BBC se usmjerio prema diverzifikaciji programa i interaktivnim sadržajima. Početkom devedesetih, BBC je pružio svoj prvi 24-satni program s vijestima, BBC News 24. Digitalizacija je omogućila bolju kvalitetu slike i zvuka te je osigurala širu dostupnost programa.

Slika 2. Sjedište BBC-a u Londonu²

U 21. stoljeću, BBC je postao globalni lider u proizvodnji visokokvalitetnog medijskog sadržaja, dosežući publiku diljem svijeta. Njegove dokumentarne emisije i serijali poput *Planet Earth-a* postali su sinonim za televizijsku kvalitetu i pouzdanost. BBC se prilagodio digitalizaciji ponudivši publici BBC iPlayer platformu koja omogućava gledateljima gledanje sadržaja na zahtjev, čime se izbjegava narativ linearnog medija.

4.2. O povijesti HRT-a

Povijest javne televizije u Hrvatskoj, kao i kod BBC-a, usko je vezana uz radio. Hrvatska Radio Televizija koja se do 1990. zvala Radio Televizija Zagreb svoje je eksperimentalno emitiranje započela na 30 obljetnicu osnutka Radija Zagreb 15. svibnja 1956. godine kada je na krovu Tomislavova doma na Sljemenu postavljen prvi televizijski odašiljač u ondašnjoj državi. Televizijska slika reemitirala je program talijanskog RAI-a i austrijskog ORF-a. Prvi realizirani program Radio Televizije Zagreb bio je izravni prijenos otvaranja Zagrebačkog velesajma 7. rujna iste godine, a prvo emitiranje vlastitog programa započelo je dva mjeseca kasnije, na tadašnji Dan republike 29. studenog iz „Okrugle dvorane“ studija u Jurišićevoj ulici 4.

² Izvor: <https://www.businessinsider.com/final-public-tour-of-the-bbc-2016-9> (pristupljeno 1. rujna 2023.)

Unatoč manjku televizijske opreme, stručnog kadra i financijskih sredstava, medij je opstao zahvaljujući upornosti tadašnjeg generalnog direktora RTZ-a Ivana Šibla, ravnatelja Radija Zagreb Zlatka Sinobada i tehničkog direktora RTZ-a Romana Galića.

S obzirom na političke okolnosti nastanka televizijskog medija u Hrvatskoj, nakon osnutka televizijskih studija u Beogradu i Ljubljani, nastaje Jugoslavenska Radio Televizija (JRT), sustav šest televizijskih centara u tadašnjoj Jugoslaviji, a RTZ je njegova sastavnica od 1958. godine. Ulaskom u sastav JRT-a, sav informativni program prelazi u glavni centar u Beogradu.

Samoupravni koncept društva i deetatzacija (od 1950-ih) doveli su do prebacivanja kontrolne funkcije s vladajuće partije na tzv. organe društvenog utjecaja (skupština RTZ-a, programski savjeti), sastavljene od predstavnika masovnih organizacija kulturnih ustanova i društvenih skupina. To je i na praktičnoj razini otvaralo prostor dinamici širih društvenih interesa, iako je RTV program uglavnom održavao odnose u političkom vrhu (HRT leksikon 2016: 438).

U jesen 1963. godine nastala je prva prava informativna emisija „Jučer, danas, sutra“ koja je u početku donosila tjedni pregled zbivanja, a već je nakon godine dana svakodnevno informirala gledatelje. 31. siječnja 1967. godine u 20:00 sati iz zagrebačkog je studija emitiran prvi „TV Dnevnik“. Urednici su bili Jura Orlovac i Branko Knezoci, a voditelji Oliver Mlakar i Gordana Bonetti.

Najpopularnije emisije RTZ-a iz domene unutarnje i vanjske politike bile su „Objektiv 350“ i „Stop“, a vodio ih je doajen hrvatskog televizijskog novinarstva Zvonko Letica. Prvo eksperimentalno emitiranje programa u boji doživjeli su gledatelji koji su 1968. godine pratili prijenos Festivala u Opatiji. Zapadni medijski fenomeni ubrzo pronalaze mjesto i na našim ekranima pa se tako 1970. godine emitira 12 humorističnih epizoda emisije „Čovječe, ne ljuti se!“ u formatu skrivene kamere. U koraku sa svjetskim medijskim trendovima, iste godine emitira se prvi *talk show* „Mali noćni razgovori“ Angela Miladinova. Emisija „Kviskoteka“ Laze Goluže bila je prvi veliki televizijski kviz.

1972. godine RTZ uvodi drugi program, a 1975. u potpunosti prelaze na emitiranje u boji. Kao i kod drugih televizija u svijetu, RTZ je prenosio velike događaje od javnog interesa, primjerice konferenciju Nesvrstanih zemalja na Šri Lanci (1976.), Mediteranske igre u Splitu (1979.), Jadranske susrete, Zimske olimpijske igre u Sarajevu (1984.), Univerzijadu u Zagrebu (1987.) i Eurosong 1990. godine.

Veliko priznanje u kontekstu medijske važnosti i ondašnjeg pozicioniranja unutar srednjeg i istočnoeuropskog medijskog prostora došlo je RTZ-u 1967. godine kada ga je Eurovizijska radiodifuzijska unija (EBU) odredila za tehnički centar cijelog JRT-a.

Slika 3. Sjedište HRT-a u Zagrebu³

Početakom 1990-ih u novonastalim ratnim okolnostima i promjenom vlasti, televizija se morala prilagoditi i djelovati brzo. Tako je nakon demokratskih promjena i prvih višestranačkih izbora 29. lipnja 1990. godine Sabor Republike Hrvatske izglasao novi zakon o državnoj televiziji, a RTZ promijenio ime u Hrvatska Radiotelevizija (HRT). Mnogi su medijski radnici poput snimatelja Gordana Lederera i radijskog voditelja Siniše Glavaševića u ratu životom platili rad na novinarskim zadacima.

³ Izvor: <https://eurosong.hr/hrt-tek-odlucuje-o-nastupu-na-eurosongu-2020/hrt-prisavlje-zgrada-televizija/> (pristupljeno 1. rujna 2023.)

5. Utjecaj vlade Borisa Johnsona na informativni program BBC-

a

Kao što će u predstojećim poglavljima o tome biti više riječi, Vlada Borisa Johnsona koja je na vlasti u UK-u bila od 2019. do 2022. godine i imala je snažan utjecaj na politiku, imenovanja čelnih ljudi i oblikovanje programske sheme na BBC-u.

Financijska pomoć direktora nacionalne televizije premijeru države, suspendiranje dugogodišnjeg voditelja zbog izražavanja osobnog mišljenja na društvenim mrežama te ukidanje emisije, takoreći „bardu“ dokumentarnog programa i iznimno popularnoj osobi u UK-u kako bi se pogodovalo političkim elitama izaziva ozbiljne etičke i profesionalne probleme (*The Guardian view on BBC independence: compromised at the top*).

Javni servis bi, prema programskim načelima i poveljama koje ga takvim definiraju – trebao biti neovisno medijsko tijelo koje u svojem izvještavanju i strukturiranju programa ne favorizira i ne prilagođava se bilo kojoj političkoj opciji i nekom drugom lobiju. Iz sljedećih je primjera koji su se dogodili na BBC-u vidljivo da u njihovom slučaju to nije bilo tako.

5.1. Slučaj Richard Sharp

Donator torijevaca i bivši direktor BBC-a Richard Sharp optužen je da je bio uključen u razgovore o financiranju Vlade bivšeg britanskog premijera Borisa Johnsona kada se Johnson našao u financijskim poteškoćama krajem 2020. godine. Navodno mu je pomogao organizirati jamstvo za zajam od 800.000 funti (Frayner, Lauren. *BBC chair quits over links to loans for Boris Johnson – the man who appointed him*). Sharp je bivši investicijski bankar kojeg je Johnson predložio za mjesto direktora BBC-a početkom 2021. godine.

Unatoč tome što je Johnson u to vrijeme zarađivao 164.000 funti godišnje, zapao je u financijsku krizu, a nakon što je postao premijer izgubio je i svoju kolumnu u Daily Telegraphu. Prema pisanju medija, Sharp je Johnsonu predstavio multimilijunaša, kanadskog poduzetnika Sama Blytha, ujedno i Johnsonovog daljnjeg rođaka, koji je predložio da bude jamac tadašnjeg premijera za kredit (Seddon, Sean. *Richard Sharp: BBC chairman resigns over report into appointment*). Nakon zajedničke večere, navodno su dogovorili suradnju.

Blyth je u to vrijeme bio na popisu preporuka za mjesto glavnog izvršnog direktora u British Councilu. Za Guardian je Blyth rekao da je iznos puno manji od 800.000 funti te da je „zajam napravljen pod potpuno komercijalnim uvjetima i prethodno odobren od strane premijerovog kabineta.“ Dodao je da Johnson nije znao ništa o British Councilu dok ga Blyth nije obavijestio da je odbio biti kandidat za mjesto direktora.

Anneliese Dodds, predsjednica Laburističke stranke, se u pismu povjereniku za standarde, Danielu Greenbergu, osvrnula na kodeks ponašanja zastupnika koji kaže da se „nositelji javnih dužnosti ne bi trebali stavljati pod bilo kakve financijske ili druge obveze prema vanjskim pojedincima ili organizacijama koje bi mogle utjecati na njih u obavljanju njihovih službenih dužnosti“ (*Labour urges probe into claims BBC chair helped Johnson secure loan guarantee*).

Nakon što je londonski Times otkrio ovaj potencijalni sukob interesa, Vlada je pokrenula istragu, a nedugo zatim BBC je izvijestio da je Sharp zaista prekršio pravila. U izvješću su napisali da postoji mogućnost da je Sharp preporučan za imenovanje na čelno mjesto BBC-a jer je privatno financijski pomagao bivšeg premijera pa je na taj način došlo do sukoba interesa.

Slika 4. Richard Sharp i Boris Johnson⁴

Iako je Johnsonov glasnogovornik odbacio izvješće i zanijekao bilo kakvu povezanost Sharpa i Johnsona te izjavio da Sharp nikada nije Johnsonu davao financijske savjete, niti ih je bivši premijer od njega tražio, Sharp je nekoliko minuta nakon objave izvješća podnio ostavku na mjesto glavnog direktora BBC-a. Svoju je ostavku objasnio tako što je prekršio Kodeks upravljanja

⁴ Izvor: <https://news.stv.tv/world/bbc-chairman-richard-sharp-resigns-following-investigation-into-to-boris-johnson-loan-guarantee> (pristupljeno 1. rujna 2023.)

za javna imenovanja UK-a. Sharp je tvrdio da je kršenje bilo nenamjerno i da nije bilo materijalno motivirano (Izjava Richarda Sharpa). Međutim, kako sam kaže, odlučio je da je ispravno dati prioritet interesima BBC-a i prepustiti mjesto direktora nekom drugom jer bi ova „afera“ mogla još više kompromitirati njegov položaj ukoliko ostane na funkciji do kraja mandata.

5.2. Slučaj Lineker

Bivši kapetan engleske nogometne reprezentacije i televizijski voditelj Gary Lineker smijenjen je s mjesta voditelja BBC-eve sportske emisije „*Match of the Day*“ nakon što je na Twitteru kritizirao politiku britanske Vlade prema tražiteljima azila (*Football's Gary Lineker booted by BBC over refugee policy tweets*).

Lineker je na Twitteru napisao: „Nema velikog priljeva. Primamo puno manje izbjeglica nego druge velike europske zemlje. Ovo je samo nemjerljivo okrutna politika usmjerena prema najranjivijim ljudima jezikom koji se ne razlikuje od onoga koji je koristila Njemačka 1930-ih.“

Slika 5. Objava Garyja Linekera na Twitteru⁵

Tweet je bio potaknut izjavom britanskog premijera Rishija Sunaka u kojoj kaže da će tražitelji azila koji dođu u Veliku Britaniju malim brodovima kroz La Manche biti spriječeni da ostanu. Rekao je da ilegalna migracija nije poštena prema britanskim poreznim obveznicima i

⁵ Izvor: <https://twitter.com/sonofr/status/1634504908916371456> (pristupljeno 1. rujna 2023.)

onima koji u Veliku Britaniju dolaze legalno (*Britain prepares to unveil new powers to „stop the boats“*).

Lineker je tvrdio da njegov Twitter profil, s obzirom da je slobodni sportski voditelj, ne podliježe BBC-jevim strogim pravilima nepristranosti. Visoki torijevski političari i utjecajni desničarski kolumnisti i kritičari, oštro su se protivili. Torijevski zastupnik i bivši ministar kulture John Whittingdale rekao je da Linekerovo odbijanje da izbriše uvredljivi *tweet* ili se ispriča nedvojbeno veliki izazov za glavnog direktora BBC-a te da je objavljivanjem takvog *tweeta* izazvao vodstvo BBC-a i izvukao se s tim. Ostali zaposlenici BBC-a ostali su frustrirani jer nisu shvaćali zašto je javnost opsjednuta tim događajem (Adams, Charley. *Gary Lineker says he does not fear BBC suspension over asylum policy tweet*). Komentirali su da nitko nije iznenađen Linekerovom „politikom“ te da je on samo preplaćeni sportski voditelj.

Glavni direktor BBC-a Tim Davie, ispričao se zbog prekida sportskog programa za vrijeme Linekerove suspenzije i najavio neovisnu reviziju internih smjernica za korištenje društvenih medija. Davie je rekao da je ovo bilo teško razdoblje za osoblje, suradnike, voditelje i publiku te se ispričao (Church, Ben. *BBC reinstates star soccer host Gary Lineker after impartiality storm*). Naglasio je da je prepoznata potencijalna zbrka uzrokovana sivim zonama BBC-jevih smjernica za društvene medije koje su uvedene 2020. godine.

Međutim, iz smjernice za društvene medije koje je Davie uveo, vidljivo je da se Lineker objavivši i ne izbrisavši dotični *tweet* oglušio na BBC-jeve smjernice. U Smjernicama se jasno navodi da se pravila ne odnose samo na one koji rade u aktualnim poslovima i vijestima, već pokrivaju i „druge koji nisu novinari, ali ipak imaju dodatnu odgovornost prema BBC-u zbog svoje pozicije unutar BBC-a“ (Uredničke smjernice BBC-a).

BBC iznosi svoje stajalište o nepristranosti u odjeljku 4 svojih uredničkih smjernica. Smjernice navode da je korporacija „predana postizanju dužne nepristranosti u svim svojim rezultatima. Ova predanost temeljna je za naš ugled, naše vrijednosti i povjerenje publike.“ Dalje navode da nepristranost mora biti „adekvatna i primjerena rezultatu, uzimajući u obzir predmet i prirodu sadržaja, vjerojatna očekivanja publike i sve znakove koji mogu utjecati na ta očekivanja“ (Uredničke smjernice BBC-a). Dodaju da BBC-jev produkt mora uvijek „preispitivati argumente, dovoditi u pitanje konsenzus i pozivati na odgovornost“ uz dosljednost i dužnu nepristranost. Pravila i očekivanja korištenja društvenih medija za sve kolege (zaposlenike, ugovorne osobe i slobodnjake) kažu da se BBC ne smije dovoditi na loš glas te da ako posao (iako se ne navodi

konkretan posao unutar BBC-a) zahtjeva nepristranost, od zaposlenika se očekuje da ne izražava osobno mišljenje o pitanjima javne politike i „kontroverznim temama“ (Uredničke smjernice BBC-a).

Lineker, inače najplaćeniji voditelj na BBC-u, naposljetku se vratio na mjesto voditelja nakon tri dana suspenzije s BBC-a. Emisija „Match of the Day“ jedna je od najdugovječnijih emisija BBC-a i emitira se od 22. kolovoza 1964. godine. S emitiranjem je krenula na drugom programu BBC-eve televizije (BBC Two), a od 1966. godine pa do danas emitira se na BBC One, prvom programu britanske nacionalne televizije. Kao najdugovječniji nogometni televizijski program, emisija „Match of the Day“ ušla je u Guinnessovu knjigu rekorda 2015. godine.

5.3. Slučaj Attenborough

BBC je odlučio ne emitirati jednu epizodu emisije Sir Davida Attenborougha „*Wild Isles*“ (Divlji otoci) o britanskoj divljoj prirodi zbog straha da bi njezine teme o uništavanju prirode mogle izazvati reakciju torijevskih političara i desničarskih medija (Horton, Helena. *BBC will not broadcast Attenborough episode over fear of „rightwing backlash“*).

Odluka je razbjesnila neke kreatore programa na BBC-u jer strahuju da je tvrtka popustila pod pritiskom lobističkih skupina. BBC je odlučno zanijekao da je to bio slučaj i inzistirao da dotična epizoda nikada nije bila namijenjena redovnom emitiranju na programu BBC-a.

Na Twitteru su pokušali demantirati Guardianovu objavu: „Ovo je potpuno netočno, ne postoji '6. epizoda'. Divlji otoci su - i uvijek su bili - serija od 5 dijelova. Nabavili smo zaseban film za iPlayer od RSPB-a, WWF-a i Silverback Films-a o ljudima koji rade na očuvanju i obnovi biološke raznolikosti Britanskih otoka“ (Simone, Carlo. *BBC says there is no 6th episode of David Attenborough's Wild Isles*).

Slika 6. Objava BBC-a na Twitteru⁶

Dokumentarnu seriju djelomično su financirale dobrotvorne organizacije za očuvanje prirode WWF i RSPB koje su također ranije kritizirane zbog političkog lobiranja. Dotična epizoda navodno je bila previše politički intonirana i imala „prejake“ političke poruke (Halpin, Danny. *No sixth episode for Sir David Attenborough's Wild Isles, BBC says*). Stoga je BBC posljednju epizodu odlučio odvojiti od redovnog programa te je ona dostupna isključivo na digitalnoj platformi BBC iPlayer.

Nakon toga, javio se Alastair Fothergill, direktor Silverback Filmsa i izvršni producent emisije te potvrdio da je BBC naručio petodijelnu emisiju pod nazivom *Wild Isles* još 2017. godine, a RSPB i WWF su im se kao koprodukcijski partneri pridružili 2018. godine. Rekao je da su tek krajem 2021. godine spomenute organizacije za očuvanje prirode naručile od Silverback Filmsa da za njih snime film koji govori o iznimnom zalaganju ljudi koji se bore za očuvanje prirode u UK-u i Irskoj.

⁶ Izvor: <https://twitter.com/bbcpress/status/1634245237378785280> (pristupljeno 1. rujna 2023.)

Producentica programa Laura Howard za Guardian je rekla da im je njihova suradnja s RSPB-om dala uvid u detaljne znanstvene podatke i informacije o gubitku divljih životinja u UK-u te smatra da to nije politički obojeno, već da su to samo objektivne činjenice. Zastupnica stranke Zelenih Caroline Lucas je za *Brighton Pavilion* izjavila da cenzura o prirodnim i klimatskim situacijama nije ništa drugo nego neoprostivo zanemarivanje dužnosti koju javni servis ima prema publici te da je „ova Vlada u opasnost dovela više od 1700 zakona o zaštiti okoliša.“

Odlukom o zabrani emitiranja jedne epizode emisije, vidljivo je da BBC, tvrtka koja obavlja javnu informativnu djelatnost, odlučila pogodovati tada aktualnoj Vladi UK-a, kako im se ne bi zamjerila jer im je Vlada dala svoje povjerenje, a na taj način došlo je do sukoba interesa. Kada je riječ o osobnim interesima, u Smjernicama BBC-a stoji da sve osobe koje angažira BBC dužne su prijaviti sve osobne interese koji mogu utjecati na njihov rad s BBC-jem (Uredničke smjernice BBC-a).

U dijelu Smjernica koje govore o Uredničkom partnerstvu stoji da BBC ne bi trebao ulaziti u urednička partnerstva s političkim strankama i političkim organizacijama te lobističkim skupinama. (Uredničke smjernice BBC-a). Čelne ljude BBC-a i bilo kojih medijskih kuća, posebice javnih servisa, ne bi smjele zastrašiti vladajuće političke strukture kojima očigledno nije u cilju poduzeti legislativne i ine radnje za zaštitu okoliša i spašavanje bioraznolikosti, nego u prvi plan stavljaju populističke političke „igrice“.

Organizacije za zaštitu okoliša koje su financirale zabranjenu šestu epizodu, nevezano uz BBC, odlučile su iskoristiti epizodu za pokretanje kampanje pod nazivom *Save Our Wild Isles* te su dobili potporu Nacionalnog fonda (Kettle, Emilia. *BBC cancels Sir David Attenborough episode over Tory backlash*).

6. Utjecaj recentnih vlada RH na informativni program HRT-a

Aktualan utjecaj na informativni program HRT-a ima Vlada HDZ-a, političke stranke koja je u RH u kontinuitetu na vlasti od 2016. godine, na čelu s tadašnjim premijerom Tihomirom Oreškovićem. Danas ulogu predsjednika vlade obnaša Andrej Plenković. Utjecaj ove političke opcije desnog centra na državni javni servis, često je bio predmet rasprave i kritike u hrvatskim medijima te među novinarima i medijskim stručnjacima. Kritičari su isticali da je Vlada pokušala utjecati na uređivačku politiku HRT-a putem imenovanja i smjenjivanja visokih rukovoditelja i urednika unutar ovog medija.

Kritike su također bile usmjerene prema financijskim pritiscima koje je Vlada HDZ-a vršila na HRT. Ponekad je, unatoč žestokom protivljenju oporbe, u Saboru dolazilo do odluka kojima bi se smanjila financijska podrška javnom servisu, što je u konačnici kvalitetu i neovisnost medija dovelo pod upitnik. Sporno je bilo i pitanje uređivačke politike. Aktualna Vlada pokušala je utjecati na izbor i obradu vijesti. Dolazilo je i do promjena u zakonodavstvu koja su se negativno odnosila na upravljanje HRT-om, a aktualna vlast imala je izgovor da su te promjene bile usmjerene prema jačanju medijske neovisnosti unutar medija. Mnogi od tih primjera imali su i svoj sudski epilog. Međutim, u većini primjera pravda nije bila zadovoljena, a načela kojima bi se javni servisi trebali voditi, u cilju oplemenjivanja nacije pružanjem pravodobnih i istinitih informacija, bila su iznevjerena. To ćemo vidjeti u predstojećim slučajevima.

6.1. Slučaj urednice Katarine Periša Čakarun

Katarina Periša Čakarun došla je na mjesto glavne urednice Informativnog medijskog servisa (IMS-a), praktički „kičme“ cijelog javnog servisa na HRT-u u ožujku 2016. godine kada je tadašnji novi ravnatelj programa HRT-a Jozo Barišić od svih glavnih urednika HTV-ovih programa zatražio da mu predaju svoje mandate na raspolaganje (Matijević, Božena. *Ružici Renić HTV1, Katarini Periši-Čakarun Informativno-medijski servis HRT-a*). Tako je dotadašnju šeficu IMS-a Lamiju Alečković zamijenila Katarina Periša Čakarun na mandat od pet godina koji je bio obilježen kritikama za približavanje HTV-a političkim interesima HDZ-a, stranke koja je tada bila, a i još uvijek je, na vlasti.

Hrvatski politički tjednik Nacional objavio je prepisku e-maila između Vladina glasnogovornika Marka Milića i Katarine Periša Čakarun u kolovozu 2021. godine u kojoj je jasno

vidljivo da Vlada HRT-u skoro u potpunosti fingira i namješta intervju. U konkretnom slučaju stvar je bila još bizarnija jer je taj intervju s premijerom Andrejom Plenkovićem trebala voditi upravo Periša Čakarun. Postavila mu je petnaestak pitanja koja su gotovo u potpunosti bila pitanja iz spomenutog e-maila. Intervencije su bile isključivo stilske i minimalne, bez ikakvih potpitanja, a dva je pitanja preskočila zbog nedostatka vremena.

S HRT-a su na upit o takvoj praksi za Nacional odgovorili da „novinari IMS-a koji rade intervju s premijerom, predsjednikom države, ministrima ili s bilo kojom drugom osobom, ne dostavljaju pitanja svojim sugovornicima već teme o kojima će se razgovarati, što je potpuno uobičajena praksa u novinarstvu i jedini način da sugovornik pristane na intervju“ (Petranović, Damir. *Kako je šefica HRT-ova informativnog servisa premijeru Plenkoviću unaprijed slala pitanja za intervju*).

Nakon što joj je tadašnji urednik HTV-a 4 te ujedno i predsjednik HND-a Hrvoje Zovko dao ostavku na mjesto urednika nezadovoljan cenzurom i kaosom u programu, došlo je do svađe koja je rezultirala njegovim izvanrednim otkazom. Općinski sud u Zagrebu je presudom odbacio odluku o otkazu te presudio da Zovka HRT vrati na mjesto urednika u roku od petnaest, odnosno osam dana po privremenoj mjeri te naložio HRT-u da plati troškove parničnog postupka u iznosu 2.500 kuna. U presudi se navodi da je Odluka o otkazu ugovora o radu nezakonita jer ne sadrži nikakve informacije o činjenicama koje je poslodavac utvrdio tijekom postupka koji je proveo radi utvrđivanja navodne povrede obveza iz radnog odnosa od strane tužitelja. Tom je prilikom Zovko izjavio da je ovo još jedna pobjeda protiv HRT-a i neodgovornih ljudi.

Presuda nije obeshrabrila vodstvo HRT-a pa su mu još jednom dali izvanredni otkaz radi navodnog ranijeg incidenta s podređenima. I taj je otkaz sud proglasio nezakonitim te odbio HRT-ov zahtjev za odštetom jer je Zovko govorio o cenzuri u programu te se u presudi navodi da su radna atmosfera i okruženje u razdoblju koje je trajalo dulje vrijeme bili takvi da su Zovka i druge mogli osnovano uputiti na zaključak o postojanju određenog stupnja ograničenja zaposlenika HRT-a u nesmetanom izražavanju i razmjeni mišljenja ideja (*Sud presudio u korist Hrvoja Zovka: I drugi otkaz na HRT-u bio je nezakonit*). Za takvo je okruženje u kojem se novinari nisu mogli slobodno izražavati bila odgovorna urednica Katarina Periša Čakarun.

U srpnju 2023. godine Katarina Periša Čakarun je nakon završenog javnog natječaja ponovno izabrana za šeficu IMS-a Tom je prilikom izjavila da joj je to velika čast i odgovornost te da će njezin urednički tim na čelu s njom i dalje truditi da gledatelji budu informirani, da dobiju

relevantne i objektivne informacije iz zemlje i svijeta. Rekla je da će oni i dalje dizati kvalitetu programa i biti zahvalni gledateljima na ukazanom povjerenju (*HDZ, odnosno, HTV zbija redove pred izbore: Periša Čakarun dobila novi mandat na čelu informativnog programa*).

U njezinu petogodišnjem mandatu postojale su još mnoge indikacije koje bi Katarinu Perišu Čakarun mogle dovesti u neprijeporan sukob interesa prilikom obnašanja najodgovornije funkcije u informativnom programu javnog servisa. Primjerice, 2019. godine je njezin muž Željko Čakarun imenovan za načelnika Sigurnosno-obavještajne agencije (SOA-e) Centar – Zagreb (*Suprug šefice HTV-ova IMS-a postao načelnik Centra SOA-e Zagreb*). Prije nego što je postala glavna urednica IMS-a u javnost je procurila fotografija na kojoj je grli bivši predsjednik HDZ-a Tomislav Karamarko.

Slika 7. Katarina Periša Čakarun i Tomislav Karamarko⁷

Inače bogata televizijska i novinarska karijera Katarine Periše Čakarun koja je započela 1996. godine uključuje dugogodišnji staž novinarke i urednice u informativnom programu HTV-a. Radila je kao urednica Redakcije unutarnje politike HTV-a, a kao novinarka, reporterka, urednica i voditeljica radila je u brojnim emisijama informativnog programa HTV-a te velikim televizijskim projektima poput praćenja izbora, obilježavanja obljetnica poput vojno-redarstvene

⁷ Izvor: <https://www.index.hr/vijesti/clanak/vecerasnje-suceljavanje-organizirala-hrtovka-poznata-po-zagrljaju-s-karamarkom/2140935.aspx> (pristupljeno 2. rujna 2023.)

akcije Oluja, obljetnice pada Vukovara i drugih. Ostvarila je brojne intervjuje s velikim brojem značajnih ljudi iz hrvatske društveno-političke sfere. Diplomirala je hrvatski jezik i književnost na zadarskom Filozofskom fakultetu (HINA. „*Reizbor Periše Čakarun za šeficu Informativnog programa još je jedan čavao u lijesu profesionalizmu i medijskim slobodama na HRT-u*“).

6.2. Slučaj „Advent“

Tadašnji glavni ravnatelj HRT-a Kazimir Bačić uhićen je 2021. godine, zajedno s privatnim poduzetnikom Milanom Lončarićem zbog sumnje da su davali mito i trgovali utjecajem, a osoba koja je to mito primala bila je tadašnji zagrebački gradonačelnik Milan Bandić (Jakelić, Ivana. *Bačić optužen da je Bandiću predao 50.000 eura Lončarićeva mita*).

Optužnica kaže da se sve događalo od ožujka 2020. do 29. lipnja 2021. godine, kada su se Lončarićeve tvrtke našle u problemu. Lončarić je bezuspješno pokušavao ishoditi odgovarajuće dozvole, suglasnosti i rješenja nadležnih službi Grada Zagreba koje su mu bile potrebne za legalizaciju već izgrađenih objekata te za izvođenje građevinskih radova na nekretninama u vlasništvu njegovih tvrtki (Jakelić, Ivana. *Bačiću i Lončariću produljen istražni zatvor za još mjesec dana*). USKOK tereti Lončarića da se dogovorio s Bačićem da mu bude posrednik do Bandića te posrednik kod određenih osoba u bankama za dobivanje kredita po što povoljnijim uvjetima kako bi mogao izgraditi novi stambeno-poslovni kompleks. Navodno je obojici za te usluge obećao novčane nagrade. Bačić je Bandiću kao nagradu za pomoć u rješavanju Lončarićevih problema dao 50.000 eura, a Bandić zauzvrat od ravnatelja Zavoda za prostorno uređenje Grada Zagreba zatražio od pročelnika Gradskog zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirode da udovolji Lončarićevim zahtjevima (Sprečić, Elvis. *Županijski sud produžio pritvor bivšem ravnatelju HRT-a i drugim uhićenima u akciji USKOK-a*). Među ostalim, radilo se o ozakonjenju nelegalne nadogradnje na zgradi koja se nalazi u kulturno zaštićenoj zoni u Zagrebu te neistinito navođenje kako se toranj u jednom tvorničkom kompleksu treba ukloniti zbog oštećenja zadobivenih u potresu. Lončarić se tereti da je nagradio Bačića tako što mu je kupio stan vrijedan najmanje 135.510 eura.

Slika 8. Uhićenje Kazimira Bačića⁸

Bačić je razriješen dužnosti Glavnog ravnatelja HRT-a 15. srpnja 2021. godine, odlukom Hrvatskog sabora, ali je i dalje ostao u radnom odnosu. Iz pritvora je izašao u listopadu te se vratio raditi na HRT jer, kako su rekli s televizije, Bačić je proteklo vrijeme koristio neplaćeni godišnji odmor (Jakelić, Ivana. *Kazimir Bačić pušten iz pritvora, pa došao na HRT. Odvjetnik: Još uvijek je u radnom odnosu*). Imao je Odluku o korištenju neplaćenog godišnjeg odmora do 13. studenog. Budući da je 18. listopada pušten iz pritvora, uputio je HRT-u pisani zahtjev za prekidom neplaćenog dopusta i povratkom na rad s danom 19. listopada. 16. srpnja, dan nakon razrješenja s dužnosti Glavnog ravnatelja, sklopio je ugovor o radu za radno mjesto „Inženjer 8“ u čijem opisu posla stoji da obavlja poslove inženjera u širokom području primjene uz visoko poznavanje tehnologije i poslovnih procesa, nadgleda stručni rad i kvalitetu te podučava i predlaže nadgradnju poduke, sudjeluje u strateškom planiranju i donošenju poslovnih odluka, prenosi nova saznanja i predlaže nova rješenja i poslove u organizaciju i stručnu zajednicu, organizira i provodi mjere zaštite, obavlja sve poslove zaštite na radu, predlaže tehničke standarde HRT-a, predlaže opće prilagodbe tehničkih mogućnosti programsko-produkcijskim zahtjevima, pregovara i predlaže elemente ugovora, izrađuje strateške ekspertne analize, itd. (*Kazimir Bačić vratio se na radno mjesto, otkrivamo i koji su novi poslovi bivšeg ravnatelja*).

⁸ Izvor: <https://danas.hr/crna-kronika/cure-detalji-ravnatelj-hrt-a-nosio-kes-bandicu-a-zauzvrat-dobio-stan-u-samom-centru-zagreba-89c48008-b9f4-11ec-86b2-0242ac12003d> (pristupljeno 2. rujna 2023.)

6.3. Slučaj „Treći“

U ožujku 2016. godine, kada su na HRT-u odjednom smijenjene osobe s četiri čelne pozicije, urednicom je imenovana Katarina Periša Čakarun, a s mjesta glavnog urednika HRT-a 3 smijenjen je Dean Šoša (Šimac, Goran. *Smijenjen Šoša, postavljen Čokolić – autor serijala o Tuđmanu, zločinima komunizma i Hrvatskoj u I. svjetskom ratu*). Novim ravnateljem imenovan je Krešimir Čokolić, autor nekoliko dokumentaraca o Franji Tuđmanu i nekoliko emisija koje se bave hrvatskom kulturnom baštinom.

Nešto ranije, ovu je veliku „čistku“ na HRT-u u Hrvatskom saboru najavila saborska zastupnica MOST-a, stranke koja je tada bila u koaliciji s HDZ-om, Ljubica Ambrušec rekavši da je HRT bilo nužno osloboditi od politike i vratiti promociju čuvanja javnog dobra i nacionalnih interesa, a to se po njezinom mišljenju moglo samo smjenama na čelu te kuće (Fišić, Luka. *Fight club: Smjene na HTV-u su bile potrebne. Ili su glasači Domoljubne koalicije obavili posao?*). Vladajuća koalicija optužila je prethodnu garnituru u vrhovima HRT-a za netransparentnost, pristranost i neprofesionalizam.

Statistički podaci govore upravo suprotno. Mijenjanje koncepta koji iz godine u godinu privlači sve više publike nema smisla mijenjati. 2012. godine, kada je počeo s emitiranjem, HRT 3 je imao 1,1% *share-a* 2013. 1,4%, 2014. 1,7%, 2015. 1,9% te 2016. 2,3%; to su brojevi koje se odnose na udio gledatelja koji određeni televizijski medij privlači u nekom vremenskom periodu (Pavić, Siniša. *Šoša više nije glavni urednik Trećeg: Razbijeno zrcalo moderne i progresivne Hrvatske*). Ujedno je to i dokaz da je HRT 3 tada bio jedan od najgledanijih kulturnih televizijskih programa u Europi.

Prema neslužbenim podacima, Šoša je uspijevaio stvarati iznimno kvalitetan i gledan program s godišnjom svotom od 12 milijuna kuna, a HRT je u to vrijeme na mjesečnoj razini poslovao s budžetom od milijardu i tristo milijuna kuna.

Slika 9. Dean Šoša pred zgradom HRT-a⁹

Zbog njegove je smjene inicijativa „Kulturnjaci 2016“ čiji su članovi, mahom umjetnici i radnici u kulturnim industrijama, bezuvjetno stali u Šošinu obranu. Smatrali su da je Šošina smjena ništa drugo do osvetnička egzekucija prividno demokratskim sredstvima te pozvali Upravu HRT-a da vrati na mjesto glavnog urednika kako bi se kontinuitet kvalitetnog kulturnog i znanstvenog programa otvorenog, kako baštinskoj kulturi, tako i novim i mladim generacijama umjetnika, mogao održati (D. H. *Kulturnjaci reagirali na smjenu Šoše: To je osvetnička egzekucija demokratskim sredstvima*). Isto tako su smatrali da je Šoša, u kratkom vremenu, vođen znanjem i entuzijazmom, uspio HRT 3 pretvoriti u kulturnu binu domaće umjetničke i znanstvene scene, kako suvremene – tako i arhivske te nezamjenjiv prozor u svjetsku filmsku i kulturnu baštinu.

Treći televizijski i radijski programi iznimno su bitni u sadržajnom i strukturalnom oblikovanju javnih servisa u europskom medijskom prostoru jer su svi treći televizijski i radijski programi posvećeni obrazovanju i informiranju na području kulture, umjetnosti, filozofije i znanosti. Zahvaljujući Deanu Šoši program HTV-a 3 obogaćenje emisijama poput *Treće povijesti*, *Prekida programa zbog čitanja*, *Klasike narodu* i *Kvizne situacije*.

Iste je godine, novoizabrani glavni urednik Krešimir Čokolić odlučio ukinuti kulturnu mozaičku povijesno-znanstvenu emisiju *Treća povijest*, obrazloživši to postupkom unutrašnjeg natječaja u okviru kojeg se prikupljaju konceptijske ponude za jesensku programsku shemu HRT-

⁹ Izvor: <https://www.tportal.hr/kultura/clanak/redatelj-od-kovacic-traze-da-ostavi-sosu-na-trecem-20160315> (pristupljeno 2. rujna 2023.)

a 3 iste godine. Programsko vodstvo smatralo je da takav televizijski koncept u svojoj širini treba biti prepoznat kao inkluzivan te da se zbog toga traži novi koncept emisije o povijesti kojim bi se omogućio još cjelovitiji pregled najnovijih dosega svjetske i hrvatske historiografije te proširio krug povjesničara koji se predstavljaju gledateljima i cjelokupnoj javnosti (Rašeta, Boris. *Čekićanje Trećeg*). Sitnim, ali prepoznatljivim detaljima, poput upečatljivih imena emisija *Treći element*, *Trikultura* i *Treća povijest*, pokušavao se stvoriti brend među publikom.

Kada je u rujnu 2012. godine HTV 3 počeo s emitiranjem Šoša je izjavio da je pokretanje Trećeg programa HRT-a puno više od ispunjavanja obveze iz Ugovora sa Vladom RH (R. I. *Od subote kreće HRT 3!*). Reкао je da je to vraćanje duga jednom važnom segmentu publike koja je proteklih godina bila zanemarivana te naglasio da intencija nije bila napraviti elitistički televizijski program koji će gubiti gledatelje i zanemarivati bilo koji dio publike.

HRT-ov televizijski Treći program nije bio jedini medij koji je te 2016. godine podlegao čistkama. Ista stvar dogodila se i na Trećem programu Hrvatskog radija gdje je s mjesta vršiteljice dužnosti glavne urednice razriješana Rajka Rusan te na njezino mjesto imenovana Nevenka Dujmović, (Brkulj, V. *Nove smjene na HRT-u, ovoga puta na radiju*), supruga Tihomira Dujmovića, izrazito desno orijentiranog novinara i kolumnista čija je suradnja s mnogim hrvatskim medijima bila zabranjivana zbog njegovih ekstremnih političkih stavova. Primjerice, zabranjena mu je kolumna u Večernjem listu. Nevenka Dujmović obnaša dužnost glavne urednice na Trećem programu Hrvatskog radija sve do danas.

7. Zaključak

Istražujući karakteristike javnih servisa na primjeru BBC-a i HRT-a u šest konkretnih slučajeva, otkrio sam frapantne trendove koji ukazuju na neobjektivno izvještavanje, politički utjecaj na programski sadržaj i nedostatak neovisnosti. Ovi problemi karakteristični su i za medijski prostor UK-a i RH, a još više dolaze do izražaja jer se ne radi o televizijama u privatnom već u državnom vlasništvu. Nacionalni mediji trebali bi raditi u interesu javnosti i biti odsjaj percipiranja određene države na svjetskoj medijskoj pozornici pa je upravo zbog toga odjek i sveopće nezadovoljstvo javnosti kada saznaju za takve slučajeve još veće.

Radna pretpostavka 1 nije potvrđena. Iako se nalazi u atlantskom, odnosno zapadnoeuropskom medijskom modelu, na BBC utječu političke struje, konkretno desna britanska opcija Torijevci, što je jasno vidljivo iz primjera Richarda Sharpa i financijskog pomaganja premijera Johnsona te suspendiranja Garyja Linekera jer je kritizirao postupke Vlade. Primjer oblikovanja sadržaja vidi se u činu zabranjivanja emitiranja emisije Davida Attenborougha. Program nije u potpunosti neovisan i nepristran.

Radna pretpostavka 2 je potvrđena. HRT uistinu ima sve karakteristike istočnoeuropskog medijskog modela u kombinaciji s mediteranskim jer je dokazano u sprezi s HDZ-om, strankom na vlasti, a to je vidljivo iz primjera Katarine Periše Čakarun i Kazimira Bačića i slučaja Trećih programa. Aktualna vlast legislativno mijenja čelne ljude na visokim funkcijama na HRT-u kako njima odgovara, a to se dogodilo i Deanu Šoši i Rajki Rusan u slučaju „Treći.“

Zaključno, problemi s neovisnošću i političkim utjecajem na javne servise i u širem kontekstu medije općenito, pojavljuju se u različitim medijskim modelima diljem Europe i svijeta. Stoga je borba za medijsku neovisnost ključan faktor za očuvanje demokracije, slobode govora i medija te pristupačnost informacija publici. U cilju rješavanja ovih problema, potrebna je angažiranost cjelokupnog nevladinog odnosno civilnog sektora, novinarskih udruga i ostalih medijskih djelatnika kako bi se osiguralo da mediji služe javnom interesu i demokratskim vrijednostima.

8. Bibliografija

KNJIGE:

1. Andrijašević, Ivana; Begović, Vedran i dr. 2016. *Leksikon radija i televizije*. Ljevak. Zagreb.
2. C. Hallin, Daniel; Mancini, Paolo. 2004. *Uspoređivanje medijskih sustava – tri modela medija i politike*. Cambridge University Press. Cambridge.
3. Mak, Geert. 2013. *U Europi – Putovanje kroz 20. stoljeće*. Jesenski i Turk. Zagreb.
4. Malović, Stjepan. 2005. *Osnove novinarstva*. Golden marketing – Tehnička knjiga. Zagreb.
5. Terzis, Georgios. 2007. *European Media Governance – Nacional and regional dimensions*. Intellect Ltd. Bristol.

INTERNETSKI IZVORI:

BBC:

Seddon, Sean. *Richard Sharp: BBC chairman resigns over report into appointment*
<https://www.bbc.com/news/uk-65323077> (pristupljeno 1. rujna 2023.)

Labour urges probe into claims BBC chair helped Johnson secure loan guarantee
<https://www.bbc.com/news/uk-politics-64362640> (pristupljeno 1. rujna 2023.)

Adams, Charley. *Gary Lineker says he does not fear BBC suspension over asylum policy tweet*
<https://www.bbc.com/news/uk-64899472> (pristupljeno 1. rujna 2023.)

Izjava Richarda Sharpa <https://www.bbc.co.uk/mediacentre/statements/richard-sharp>
(pristupljeno 1. rujna 2023.)

Uredničke smjernice BBC-a <https://www.bbc.co.uk/editorialguidelines/guidance/individual-use-of-social-media/> (pristupljeno 1. rujna 2023.)

Uredničke smjernice BBC-a <https://www.bbc.com/editorialguidelines/guidelines/conflicts-of-interest/guidelines/> (pristupljeno 1. rujna 2023.)

Uredničke smjernice BBC-a <https://www.bbc.com/editorialguidelines/guidelines/external-relationships/parta/> (pristupljeno 1. rujna 2023.)

The Royal Charter <https://www.bbc.com/aboutthebbc/governance/charter> (pristupljeno 1. rujna 2023.)

Guardian:

The Guardian view on BBC independence: compromised at the top
<https://www.theguardian.com/commentisfree/2023/mar/15/the-guardian-view-on-bbc-independence-compromised-at-the-top> (pristupljeno 1. rujna 2023.)

Horton, Helena. *BBC will not broadcast Attenborough episode over fear of „rightwing backlash“*
<https://www.theguardian.com/media/2023/mar/10/david-attenborough-bbc-wild-isles-episode-rightwing-backlash-fears> (pristupljeno 1. rujna 2023.)

Simone, Carlo. *BBC says there is no 6th episode of David Attenborough's Wild Isles*
<https://www.guardian-series.co.uk/news/national/uk-today/23378940.bbc-says-no-6th-episode-david-attenboroughs-wild-isles/> (pristupljeno 1. rujna 2023.)

Kettle, Emilia. *BBC cancels Sir David Attenborough episode over Tory backlash*
<https://www.guardian-series.co.uk/news/national/uk-today/23378747.bbc-cancels-sir-david-attenborough-episode-tory-backlash/> (pristupljeno 1. rujna 2023.)

Al Jazeera:

Football's Gary Lineker booted by BBC over refugee policy tweets
<https://www.aljazeera.com/news/2023/3/11/footballs-gary-lineker-booted-off-bbc-after-tweets-on-govt-asyl> (pristupljeno 1. rujna 2023.)

Britain prepares to unveil new powers to „stop the boats“
<https://www.aljazeera.com/news/2023/3/5/uk-to-unveil-new-legislation-on-refugee-arrivals-on-small-boats> (pristupljeno 1. rujna 2023.)

Standard:

Halpin, Danny. *No sixth episode for Sir David Attenborough's Wild Isles, BBC says*
<https://www.standard.co.uk/news/environment/bbc-david-attenborough-wwf-rspb-open-university-b1066488.html> (pristupljeno 1. rujna 2023.)

NPR:

Framer, Lauren. *BBC chair quits over links to loans for Boris Johnson – the man who appointed him*
<https://www.npr.org/2023/04/28/1172695622/bbc-chair-quits-over-links-to-loans-for-boris-johnson-the-man-who-appointed-him> (pristupljeno 1. rujna 2023.)

CNN:

Church, Ben. *BBC reinstates star soccer host Gary Lineker after impartiality storm*
<https://edition.cnn.com/2023/03/13/football/gary-lineker-resumes-bbc-impartiality-row-spt-intl/index.html> (pristupljeno 1. rujna 2023.)

Jutarnji list:

HINA. „Reizbor Periše Čakarun za šeficu Informativnog programa još je jedan čavao u lijesu profesionalizmu i medijskim slobodama na HRT-u“
<https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/reizbor-perise-cakarun-za-seficu-informativnog-programa-jos-je-jedan-cavao-u-lijes-profesionalizmu-i-medijskim-slobodama-na-hrt-u-15359999>
(pristupljeno 2. rujna 2023.)

Večernji list:

Matijević, Božena. *Ružici Renić HTV1, Katarini Periši-Čakarun Informativno-medijski servis HRT-a* <https://www.vecernji.hr/vijesti/ruzici-renic-htv1-katarini-perisi-cakarun-informativno-medijski-servis-hrt-a-1067504> (pristupljeno 2. rujna 2023.)

Sud presudio u korist Hrvoja Zovka: I drugi otkaz na HRT-u bio je nezakonit
<https://www.vecernji.hr/vijesti/sud-presudio-u-korist-hrvoja-zovka-i-drugi-otkaz-na-hrt-u-bio-je-nezakonit-1590977> (pristupljeno 2. rujna 2023.)

Jakelić, Ivana. *Bačić optužen da je Bandiću predao 50.000 eura Lončarićeva mita*
<https://www.vecernji.hr/vijesti/uskok-podigao-optuznicu-protiv-bivseg-sefa-hrt-a-za-poduzetnika-nosio-novac-pokoynom-bandicu-1691309> (pristupljeno 2. rujna 2023.)

Jakelić, Ivana. *Bačiću i Lončariću produljen istražni zatvor za još mjesec dana*
<https://www.vecernji.hr/vijesti/bacicu-i-loncaricu-produljen-istrazni-zatvor-za-jos-mjesec-dana-1527286> (pristupljeno 2. rujna 2023.)

Sprečić, Elvis. *Županijski sud produžio pritvor bivšem ravnatelju HRT-a i drugim uhićenima u akciji USKOK-a* <https://www.vecernji.hr/vijesti/zupanijski-sud-produzio-pritvor-bivsem-ravnatelju-hrt-a-i-drugima-uhicenima-u-akciji-uskok-a-1512087> (pristupljeno 2. rujna 2023.)

Jakelić, Ivana. *Kazimir Bačić pušten iz pritvora, pa došao na HRT. Odvjetnik: Još uvijek je u radnom odnosu*
<https://www.vecernji.hr/vijesti/kazimir-bacic-pusten-iz-pritvora-pa-dosao-na-hrt-odvjetnik-jos-uvijek-je-u-radnom-odnosu-1532172> (pristupljeno 2. rujna 2023.)

Kazimir Bačić vratio se na radno mjesto, otkrivamo i koji su novi poslovi bivšeg ravnatelja
<https://www.vecernji.hr/showbiz/kazimir-bacic-vratio-se-na-radno-mjesto-otkrivamo-i-koji-su-novi-poslovi-bivseg-ravnatelja-1532567> (pristupljeno 2. rujna 2023.)

Nacional:

Petranović, Damir. *Kako je šefica HRT-ova informativnog servisa premijeru Plenkoviću unaprijed slala pitanja za intervju* <https://www.nacional.hr/kako-je-sefica-hrt-ova-informativnog-servisa-premijeru-plenkovicu-unaprijed-slala-pitanja-za-intervju/> (pristupljeno 2. rujna 2023.)

Suprug šefice HTV-ova IMS-a postao načelnik Centra SOA-e Zagreb
<https://www.nacional.hr/suprug-sefice-htv-ova-ims-a-postao-nacelnik-centra-soa-e-zagreb/>
(pristupljeno 2. rujna 2023.)

HND:

HDZ, odnosno, HTV zbija redove pred izbore: Periša Čakarun dobila novi mandat na čelu informativnog programa <https://www.hnd.hr/hdz-odnosno-htv-zbija-redove-pred-izbore-perisa-cakarun-dobila-novi-mandat-na-celu-informativnog-programa> (pristupljeno 2. rujna 2023.)

Index:

D. H. Kulturnjaci reagirali na smjenu Šoše: To je osvetnička egzekucija demokratskim sredstvima
<https://www.index.hr/vijesti/clanak/kulturnjaci-reagirali-na-smjenu-ose-to-je-osvetnicka-egzekucija-demokratskim-sredstvima/881354.aspx> (pristupljeno 2. rujna 2023.)

R. I. Od subote kreće HRT 3! <https://www.index.hr/vijesti/clanak/Od-subote-krece-HRT-3!/636803.aspx> (pristupljeno 2. rujna 2023.)

Tportal:

Brkulj, V. Nove smjene na HRT-u, ovoga puta na radiju
<https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/nove-smjene-na-hrt-u-ovoga-puta-na-radiju-20160420>
(pristupljeno 2. rujna 2023.)

Novi list:

Pavić, Siniša. Šoša više nije glavni urednik Trećeg: Razbijeno zrcalo moderne i progresivne Hrvatske
<https://www.novilist.hr/mozaik/tv/sosa-vise-nije-glavni-urednik-treceg-razbijeno-zrcalo-moderne-i-progresivne-hrvatske/> (pristupljeno 2. rujna 2023.)

Novosti:

Rašeta, Boris. Čekićanje Trećeg <https://www.portalnovosti.com/ekianje-treeg> (pristupljeno 2. rujna 2023.)

Lider Media:

Fišić, Luka. Fight club: Smjene na HTV-u su bile potrebne. Ili su glasači Domoljubne koalicije obavili posao? <https://lidermedia.hr/aktualno/biznis-i-politika/hrvatska/fight-club-smjene-na-htv-u-su-bile-potrebne-ili-su-glasaci-domoljubne-koalicije-obavili-posao-52418> (pristupljeno 2. rujna 2023.)

Tris:

Šimac, Goran. *Smijenjen Šoša, postavljen Čokolić – autor serijala o Tuđmanu, zločinima komunizma i Hrvatskoj u I. svjetskom ratu* <http://tris.com.hr/2016/03/smijenjen-sosa-postavljen-cokolic-autor-serijala-o-tudmanu-zlocinima-komunizma-i-hrvatskoj-u-i-svjetskom-ratu/>
(pristupljeno 2. rujna 2023.)

9. Popis slika

Slika 1. Karta Europe koja vizualno odjeljuje 4 medijska modela

Slika 2. Sjedište BBC-a u Londonu

Slika 3. Sjedište HRT-a u Zagrebu

Slika 4. Richard Sharp i Boris Johnson

Slika 5. Objava Garyja Linekera na Twitteru

Slika 6. Objava BBC-a na Twitteru

Slika 7. Katarina Periša Čakarun i Tomislav Karamarko

Slika 8. Uhićenje Kazimira Bačića

Slika 9. Dean Šoša ispred zgrade HRT-a